

Lausunto

07.02.2025

Asia: VN/24081/2023

Varmuusvankeuden käyttöönotto ja elinkautisvankien vapauttamismenettelyn kehittäminen - Arviomuistio

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pyydettyinä lausuntona Suomen syyttäjähdistys ry (myöhemmin SSY) esittää seuraavaa:

SSY pitää perusteltuna, että vaarallisimmat rikoksenteelijät voidaan tuomita varmuusvankeuteen. Niin kuin arviointimuistiossa on tuotu esiin, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan valtiolla on velvollisuus suojella ihmisten elämiä. SSY toteaa, että yksilön oikeus ei voi aina nousta yhteisön oikeuden edelle. Jos on tiedossa, että vaaralliseksi todettu vanki erittäin todennäköisesti tappaa, raiskaa tai vammauttaa heti vapaaksi päästyään, miksi hänet pitäisi päästää vapaaksi? Kuka valikoituu uhriksi, ja mikä on hänen ihmisarvonsa vaarallisen rikoksenteelijän vapauttamisen hetkellä?

SSY pitää parempana sääntelymallina vaihtoehtoa A. Se linkittyisi jo voimassa olevaan sääntelyyn yhdistelmärankaistuksesta. Malli A antaisi mahdollisuuden arvioida rikoksenteelijää ja tämän vaarallisuutta joustavasti myöhemminkin kuin ainoastaan tuomion antamisen aikaan. Vangin suhtautuminen toisiin ihmisiin ja hänen kasvamisensa tai jopa parantumisensa voitaisiin ottaa huomioon ajan kuluessa. (s. 76-79, 86-93)

On tiedossa, että vaarallisuusarviointiin tai paremminkin väkivaltariskin arviointiin liittyy epävarmuustekijöitä. Tämä menetelmä on kuitenkin nykyisellään paras käytettävissä oleva keino. Kunhan vaarallisuusarvioinnissa käytetyt menetelmät pidetään korkeatasoisina ja niitä päivitetään tieteellisen tiedon kehittymisen myötä, vaarallisuusarviointiin liittyviä epävarmuustekijöitä voidaan vähentää. Lisäksi päätöksenteossa tulee tiedostaa nämä mahdolliset asiaan liittyvät epävarmuustekijät. Vankeusvanki voi myös omalla käytöksellään vaikuttaa mahdollisesti myöhemmin tehtävään vaarallisuusarviointiin, joten peruuttamatonta perusoikeuden rajoitusta ei ole vaarassa tapahtua. (s. 70-73)

Vaikka ehdotusta voidaan pitää ankarana, varmuusvankeus tulisi olla mahdollinen myös alle 18-vuotiaana tehdyistä rikoksista. Myös alle 18-vuotias voi tosiasiallisesti olla erittäin vaarallinen eikä häntä pitäisi päästää vapaaksi sen enempää kuin täysi-ikäistäkään, jos tiedetään, että hän heti tappaa tai tekee jonkun muun vakavan väkivaltarikoksen. Kuitenkin on sanomattakin selvää, että alle 18-vuotiaana tapauksessa kriteerien on oltava tiukat eikä niitä sovellettaisi kuin poikkeuksellisesti. Varmuusvankeus voidaan aina lopettaa, jos se arvioidaan rikoksenteelijän kasvamisen tai jonkinlaisen parantumisen myötä perustelluksi. Jos lainsäätäjät päätyy siihen, että alle 18-vuotiaana tehdyistä teoista voidaan tuomita varmuusvankeus, on tärkeää valmistelussa kiinnittää huomiota keinoihin, joilla paluuta yhteiskuntaan voitaisi edistää. Vielä varmuusvankeuden mahdollisuus myös alle 18-vuotiaana tehdyistä rikoksista antaisi tehokkaan työkalun erityisesti rikollisverkostoja vastaan, joissa alaikäisiä – ja jopa alle 15-vuotiaita – rekrytoidaan vakavien väkivaltarikosten tekemistä varten juuri lievien rangaistuksen vuoksi. Jo pelkkä tieto tästä mahdollisuudesta voisi ennaltaehkäistä nuorten rekrytoimista. (s. 45-49)

SSY toteaa, että varmuusvankeuteen tuomitseminen ensikertalaiselle on perusteltua varata kaikkein törkeimpiin tapauksiin. Kahdeksan vuoden alarajaa voidaan silti pitää melko korkeana. Ottaen huomioon nykyinen oikeuskäytäntö (erityisesti KKO 2008:85) törkeä pahoinpitely jäisi käytännössä kokonaan soveltamisalan ulkopuolelle ainakin, jos se on ainoa tuomittavana oleva rikos. Ei ole todennäköistä, että juuri ketään tuomittaisiin ankarampaan vankeusrangaistukseen kuin sanotussa tapauksessa, jossa se oli 6 vuotta 6 kuukautta. Kokonaan toinen kysymys kuitenkin on, onko nykyistä rangaistuskäytäntöä tarvetta muuttaa kaikkein törkeimpien pahoinpitelyiden osalta. (s. 88-89)

Lopuksi SSY kiinnittää huomiota, että nyt voimassa olevan rikoslain 2c luvun 11 § 2 momentin 1-kohdassa on yhtenä rikosnimikkeenä naisen sukuelinten silpominen. Se on jäänyt pois ehdotuksesta samoin kuin vertailun vuoksi annetusta tekstistä, jonka kerrotaan olevan voimassa oleva laki. Naisen sukuelinten silpominen on niin vaarallinen, vahingollinen ja kaikin puolin moitittava rikos, että se on tarpeen pitää osana yhdistelmä-rangaistusta ja varmuusvankeutta koskevaa sääntelyä, varsinkin kun se rikosnimikkeenä astui voimaan vasta vuoden alusta. (s. 93-94 sekä s. 108 ja s. 110).

Mäkelä Mika
Syyttäjälaitos